

Những vết thương rách nát

Lưu Trọng Văn

2-7-2022

Năm 1972 tại Sài Gòn chàng trai 24 tuổi Phan Ni Tấn viết bài thơ “Bài hát Học trò” mà mỗi chữ, mỗi câu tựa ra từ bi kịch thời đại: Chiến tranh – Thân phận người Việt.

Hãy đọc thật chậm và lắng ngẫm:

*“Kính thưa thầy đây bài chính tả của con
bài chính tả viết về nước Mỹ
con viết hai lần sai chữ America
con viết hai lần sai chữ Communist
con viết hai lần sai chữ Liberty
làm sao được, làm sao được, bởi anh con vừa chết*

*Kính thưa thầy, đây bài luận triết của con
Một căn nhà và một trái phá
Một đám cưới hồng bên cạnh một đám ma
Một nếp sống tàn bên cạnh người no ấm
Ôi tiếng hát nào bên lệ em tuôn mau
làm sao thuộc bài con học để vinh thân đời sau*

*Kính thưa thầy đây là bài toán của con
Những đường cong đường thẳng đều có gài mìn
đường vào thành phố có bar, có Mỹ, có con gái học trò
đường vào làng có hầm hố cá nhân
đường vào đời có đao kiếm cắm hờn*

*Con đã chứng minh nhiều lần
đường ngắn ngoèo qua Mỹ, qua Paris thật ngắn
nhưng không thể nối liền Sài Gòn – Hà Nội
nhưng không thể nối liền thành phố với làng quê
Con không đậu tú tài để đi sĩ quan Đà Lạt
Con không đậu tú tài để làm bác sĩ kỹ sư*

*Kính thưa thầy đây bài thuộc lòng của con
Tổ quốc Việt Nam bốn ngàn năm văn hiến
Một trăm năm Pháp thuộc
hai mươi năm đọa đày
Làm sao con thuộc được truyện Kiều Nguyễn Du*

*Kính thưa thầy đây là quyển vở của con
suốt một năm không hề có chữ
con để dành ép khô những giòng nước mắt
của cha con, của mẹ con, của chị con, và của
...chính con*

Phan Ni Tấn, 1972.

Phan Ni Tấn cái tên quá xa lạ với đa số người Việt trong nước và đương nhiên quá xa lạ với những Vòng tay học trò hôm nay.

Phan Ni Tấn sinh năm 1948 tại Ban Mê Thuột. Tốt nghiệp Đại Học Khoa Học Sài Gòn năm 1969. Tốt nghiệp Võ Bị Thủ Đức tháng 1/1970 và chính thức phục vụ Quân Lực VNCH tại Pleiku năm 1971. Tham gia Phong trào Du ca Ban Mê Thuột năm 1972. Sau sự kiện 30/4/1975, ông bị đi cải tạo tại Trại cải huấn Ban Mê Thuột. Vượt biên cuối tháng 11/1979 tới Thái Lan. Từ năm 1980 tới nay định cư tại Toronto, Canada.

Cũng năm 1972 ấy tại phố cổ Hà Nội, Lưu Quang Vũ già từ vũ khí, lang thang kiếm sống và làm thơ. Cũng về cái bi kịch của Đất nước – Chiến tranh và Thân phận người Việt.

Thơ “Bài ca Học trò” của Phan Ni Tấn khi làm ra đã được lan truyền trong giới học trò, sinh viên khắp Sài Gòn, Huế, Đà Nẵng. Nhưng hầu hết thơ của Lưu Quang Vũ phải ẩn giật như chính Lưu Quang Vũ.

Lại thêm một bi kịch nữa từ cách ứng xử với Lịch sử này, để đến tận hôm nay- 50 năm sau, vết thương của bi kịch ấy vẫn chưa thể lành khi ca khúc “Gia tài của mẹ” còn rạch đường dao chính tuyến.

Năm 1972, Lưu Quang Vũ viết:

*Tên những con chó hoang, những quả bom, những đờn giết người, những thằng lừa dối
Tên những dãy phố nghèo u tối...
Phố ngoài kia ngọt ngọt những toa tàu
Tiếng bán mua tiếng cãi chửi ồn ào
Những nhà cửa nhỏ nhoi những mặt người bụi bặm
...
Chúng mình chẳng nhận ra nhau
Đứng giữa hai ta là những người đã chết
Bóng họ che đen sì cả mặt
Những vết thương rách nát
Những nụ cười từ lâu đã tắt
Như tuổi trẻ sớm tàn trong cay cực của ta*

Lưu Quang Vũ cũng sinh năm 1948 như Phan Ni Tấn, cũng năm 1972 viết:

*Chúa của tôi ngồi ở bên đường
Ngủ gục trên nắp hầm trú ẩn
Chúa của tôi bom thiêu cháy xém
Chúa của tôi hát xảm trên tàu điện
Chúa của tôi bới gạch vụn tìm con
Chúa của tôi đêm nay lang thang
Không cửa không nhà vật vờ đói rét*

Điều quá chua xót rằng những gì mà Trịnh Công Sơn, Phan Ni Tấn, Lưu Quang Vũ viết 50 năm rồi mà hôm nay vẫn làm giật mình thời đại.

Sao con tàu thời đại cứ rì rì lết trên đường ray nhấp nhô mãi thế này?